

Säteilylain arviointi, tehdyt havainnot ja uutta säädöksistä

Teollisuuden ja tutkimuksen säteilyturvallisuspäivät 10.-11.9.2025
Messukeskus, Helsinki

Säteilylain kokonaisarviointi

Tavoite:

- Arvioida säädösten toimivuutta
- Havaita mahdollista puuttuvaa sääntelyä
- Tunnistaa kehitystarpeita
- Ehdottaa muutoksille ja arvioida niiden vaikutuksia

Toteutus:

- Kesällä 2024 kysely säteilyn käytön osalta sekä muita pienempiä kyselyitä
- Myös STUKin kokemuksia kartoitettu
- Syksyllä 2025 (meneillään) selvitys säteilytoimintaan osallistuvien kelpoisuus- ja osaamisvaatimusten soveltuvuudesta, koulutuksen saatavuudesta ja ammattitaitoa ylläpitävistä säteilysuojelun koulutusohjelmista (yhteistyössä STM:n kanssa)

Työryhmät:

Luvitus ja tarkastus

Orvot lähteet

STA- ja STV-järjestelmä

Työperäinen altistus

Valvontamenettelyt ja pakkokeinot

Maksujärjestelmä

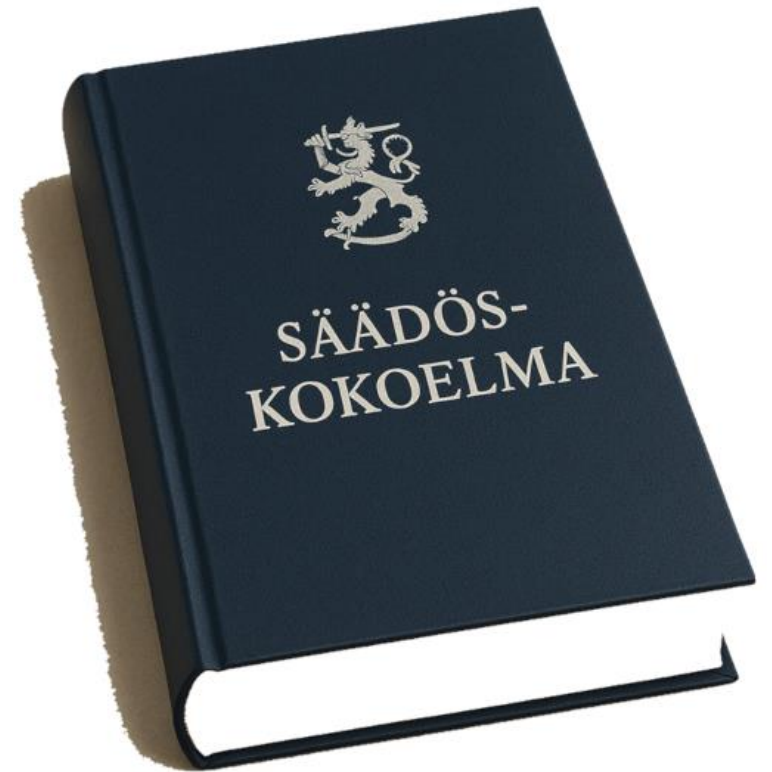
Ionisoimaton säteily

Luonnonsäteily

Arvioinnin kohteena

- Säteilylaki (859/2018)
- Valtioneuvoston asetus ionisoivasta säteilystä (1034/2028)
- Sosiaali- ja terveysministeriö asetus ionisoivasta säteilystä (1044/2018)
- Sosiaali- ja terveysministeriö asetus ionisoimattoman säteilyn väestölle aiheuttaman altistuksen rajoittamisesta (1045/2018)
- Sosiaali- ja terveysministeriö asetus Säteilyturvakeskuksen suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2023 – 2024 (1277/2022)
- Arviointi ei kohdistunut suoraan STUK määräyksiin, mutta niitä sivuttiin arviointia tehtäessä

Arvioinnin tulos – pääpiirteissään

- Raportti: ”*Säteilylainsäädännön toimivuus – Arvio säteilylainsäädännön toimivuudesta vuonna 2024*”, STUK-B 344, elokuu 2025, Ritva Bly (toim.)
 - löytyy Julkarista: <https://www.julkari.fi/handle/10024/152005>
- Pääosin nykyiseen säännöstöön ollaan tyytyväisiä. Korjattavaakin on, mutta monesti samaan asiaan on näkemyksiä molempiin suuntiin
- STUKilla parannettavaa säädös- ja määräysmuutoksista tiedottamisessa
- Toivottiin lisää toimintakohtaisia viranomaisohjeita
- Muutosehdotuksia tehtiin ionisoivan säteilyn osalta:
 - n. 25 säteilylain pykälään
 - n. 10 Valtioneuvoston asetuksen pykälään
 - pariin STM:n asetuksen pykälään
 - lisäksi valvontaoikeuksiin, hallinnollisiin pakkokeinoihin ja rangaistuksiin

Arvioinnin tulos teollisuuden ja tutkimuksen näkökulmasta

Säteilyturvallisuusvastaava (STV)

- Useamman STV:n nimeäminen olisi välillä tarpeen, nykysäädös ohjaa nimeämään vain yhden.
- Voisi olla tarpeen määritellä STV:n tehtävät ylätasolla, vaikka tehtävien määrittely onkin toiminnanharjoittajan tehtävä. Harkinta olisi kuitenkin tehtävä tarkemmin lupakohtaisesti.
- Olisiko STV:n oltava omaa henkilökuntaa? Monissa EU-maissa tämä on vaatimus. Jos ei ole omaa henkilökuntaa, niin onko todellisuudessa aikaa, asema ja oikeudet tehtävän hoitamiseen?
- STV:n syntymäaika on oltava johtamisjärjestelmässä, mutta tälle ei todellista tarvetta.

Säteilyturvallisuusasiantuntija (STA)

- STA:n kelpoisuudelle asetettu vaatimus ”yliopistolaissa tarkoitettu korkeakoulututkinto” on ongelmallinen. YAMK-tutkinto ei siis kelpaa ja tilanne on epäselvä ulkomailla suoritettun korkeakoulututkinnon osalta.
- Radioaktiivisten aineiden maantie- ja raidekuljetuksissa STA:lla oltava myös TNA:n kelpoisuus. Nämä ovat harvoin samalla henkilöllä.
- Teollisuuden ja tutkimuksen osaamisala on laaja: monenlaisia säteilylähteitä ja paljon erilaisia käyttöpaikkoja ja –tilanteita → kattavan osaamisalan tuntemuksen hankkiminen hyvin hankalaa ja tarvittavaa koulutusta vaikea saada
- Useimmissa EU-maissa kelpoisuus on määräaikainen (5v). Suomessa toistaiseksi voimassa oleva ja täydennyskoulutuksella pidetään osaaminen yllä. Tätä on hankala seurata.

Arvioinnin tulos: turvallisuuslupa

- Lupahakemuksen yhteydessä toimitettavat tiedot: säätelyä monessa paikassa (säteilylaki, Vna ja VNA:n liite), pitäisi yksinkertaistaa (olla vain yhdessä paikassa)
- Vakuudet säteilytoiminnassa: koko vakuussäätelyä ja vakuuksien säännöllistä arvioimista on syytä kehittää vastaamaan nykyisiä tarpeita
- Umpilähteiden tuonti ja vienti: nyt Suomeen saa tuoda umpilähteen, jonka valmistaja on sitoutunut ottamaan lähteen vastaan käytön päätyttyä; kaikki umpilähteet eivät ole irrotettavissa laitteesta ja silloin laitteen valmistajan sitoumuksen pitäisi riittää
- Jätteet: Tarvitaan muutoksia (myöhemmin tässä esityksessä)
- Orvot lähteet: Tarvitaan muutoksia (tästä esitys iltapäivällä)

Arvioinnin tulos: muita huomioita

- Säteilyn käytön määritelmä: fuusioon liittyvä tutkimustoiminta sekä pienimuotoinen uraanin ja toriumin talteenotto – sisältyisikö jatkossa tähän?
- Säteilyturvallisuuspoikkeamat: 4§ ja 130 § hieman ristiriitaisia, jälkimmäinen koskee myös hyvin pieniä poikkeamia → merkittävistä poikkeamista pitäisi ilmoittaa
- Hallinnolliset pakkokeinot:
 - uhkasakkoprosessi, valvontamaksun korottaminen ja valvontamaksun jälkikanto raskasta ja aikaa vieviä prosesseja → tarve kevyemmille ja tehokkaammille menettelyille, esim. seuraamusmaksuille
 - säteilyrikkomuksista osa sopisi hallinnollisten sanktioiden (erilaisen rikkomus- ja seuraamusmaksut) piiriin
- Valvontamaksut:
 - maksujärjestelmää pitäisi yksinkertaistaa ja saada ymmärrettävämmäksi
 - Tasapuolisuus pitäisi toteutua (sama laite eri toiminnoissa → sama hinta toisin kuin nyt)

Miten säädöksiä saadaan muutettua – mitä nyt tapahtuu?

- Lakien ja asetusten valmistelusta vastaa ministeriö
 - Hallitusohjelmassa esitetyt ovat niitä, joita edistetään, muita yleensä ei
 - Säteilylain avaaminen muutoksille ei ole aivan nurkan takana
 - Asetuksia voi päivittää tarpeen mukaan
 - Liitelakeina voidaan muuttaa muihin lakeihin liittyviä säädöksiä
- Ydinenergialain (YEL) liitelakina on ehdotettu muutettavaksi seuraaviin liittyviä kohtia:
 - Radioaktiivisten aineiden käsittely
 - Fuusioenergian koekäyttö
 - Orvot lähteet
- Terveysturvallisuuslain liitelakina luonnonsäteilyyn ja ionisoimattomaan säteilyyn liittyviä asioita ja mahdollisesti myös hallinnolliset pakkokeinot
- Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölainsäädännön liitelakina mahdolliset ammattihenkilöitä koskevat asiat

YEL:n liitelakina säteilylakiin ehdotettuja muutoksia

- Jatkossa fuusioreaktorin kokeelliseen käyttöön sovellettaisiin säteilylakia
- Toissijainen huolehtimisvelvollisuus sekä jätteiden käsittely
 - Käytöstä poistettavan säteilylähteen käytöstä poistamisesta ei saisi aiheutua toiminnanharjoittajalle kohtuuttomia kustannuksia
 - Jätteiden luovuttamisen osalta: toiminnanharjoittaja → toimija. Jatkossa siis nykyiseen tapaan säteilylain alaisesta turvallisuusluvan haltijasta, mutta myös esim. ulkomailla toimivasta jätteiden kierrätysyrityksestä, jonka toimialaan kuuluu radioaktiivisen jätteen käsittely.
 - Turvallisuuslupaa ei vaadittaisi sellaiselta luvanhaltijalta, jonka ydinlaitosta koskeva lupa mahdollistaa radioaktiivisten jätteiden käsittelyn, varastoimisen tai loppusijoittamisen → kahdenkertainen säätely jäisi pois

Terveysuojelulainsäädännön liitelakina säteilylakiin ehdotettuja muutoksia

- Hallinnolliset pakkokeinot
 - jälkikantoprosessi korvattaisiin seuraamusmaksulla
- Rangaistussäännökset
 - säädettäisiin hallinnollisista sanktioista ja siirrettäisiin osa säteilyrikkomuksista näihin kuuluviksi

STUKin määräykset

- Näitä päivitetään noin viiden vuoden välein tarpeen mukaan
- Näihin liittyy aina valmisteltu ehdotus, lausuntokierros ja saatujen lausuntojen huomioiminen määräystä viimeisteltäessä
- Lausunnot lausuntopalvelun kautta
- Ensimmäisellä päivityskierroksella numerointiin tulee pieniä muutoksia, tämän jälkeen vain vuosiluvun on tarkoitus muuttua

Meneillään olevat ja valmistuneet määräyspäivitykset

- **Valmistuneet:**

- poikkeamiin liittyvä määräys, iltapäivällä esitys tästä

- **Meneillään olevat:**

- S/5/2019: STUKin määräys säteilylähteiden käytönaikaisesta säteilyturvallisuudesta ja säteilylähteiden ja käyttötilojen poistamisesta käytöstä
 - Tähän isompia muutoksia, tulee viemään aikaa
- SY/1/2018: STUKin määräys vapaarajoista ja vapauttamisrajoista
 - Päivitettävänä, tavoite julkaista 2026
 - Määräykseen lisätään vapauttamisrajoja liittyen luonnon radioaktiivisiin aineisiin sekä keinotekoisiiin radioaktiivisiin aineisiin
- S/1/2018: STUKin määräys työperäisen altistuksen selvittämisestä, arvioinnista ja seurannasta
 - Pian lausuntokierroksella
 - Kaikkia koskeva määräys, ei mene kovin yksityiskohtaiselle tasolle
 - Ei isoja muutoksia luvassa, mutta tarkennetaan niitä asioita, jotka kirjoitettu monitulkintaisesti tai hankalasti ymmärrettävästi
 - Uusi tunnus tulee olemaan S/2/202X

Säteilylainsäädännön kokonaisarviointi on tehty ja raportti saatavilla

Pääosin nykyiseen säännöstöön ollaan tyytyväisiä, mutta korjattavaakin on

Osittain lakia on mahdollista muuttaa liitelakina, mutta muuten prosessi on hitaampi

STUKin määräyksiä uusittavana – tulevat lausuntopalveluun kommentoivaksi